

ΓΛΩΣΣΑ-ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑ-ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

Σημασία της γλώσσας:

- βοηθά στην ανθρώπινη επικοινωνία.
- φορέας ιδεών, απόψεων, τρόπων και στάσεων συμπεριφοράς.
- βοηθά στην κοινωνικοποίηση του ατόμου.
- προβληματίζει τα άτομα και καλλιεργεί την κριτική τους σκέψη.
- το άτομο αισθάνεται μέλος μιας ευρύτερης οικογένειας, υιοθετεί εθνική συνείδηση.
- το άτομο γνωρίζει την ιστορία και το παρελθόν του.
- βοηθά στην κατανόηση ηθικών αξιών και συντελεί στη διάδοσή τους.
- καλλιεργεί το διάλογο και τη συζήτηση.
- βοηθά στην ανάπτυξη των επιστημών.
- μεταβιβάζει την πολιτιστική κληρονομιά.

Σήμερα: αίτια συρρίκνωσης της ελληνικής γλώσσας.

- έλλειψη ουσιαστικής παιδείας.
- αποξένωση του ατόμου από ηθικές αξίες.
- μιμητισμός και ξενομανία.
- απουσία διαλόγου σε όλα τα επίπεδα.
- κυριαρχία βίας και εγωισμού.
- υπολογιστικό πνεύμα και συμφέρον στις ανθρώπινες σχέσεις.
- απουσία αγάπης και ενδιαφέροντος για το βιβλίο.
- «πλύση εγκεφάλου» από τη διαφήμιση και τα ΜΜΕ.
- κακή χρήση γλώσσας από πολιτικούς και δημοσιογράφους.
- πολύωρη χρήση του διαδικτύου και του κινητού τηλεφώνου.
- απομάκρυνση νέων από τη γλωσσική παράδοση.

Προτάσεις αντιμετώπισης:

- άτομο: ουσιαστική παιδεία
φροντίδα για τη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας.

- αγάπη για το βιβλίο
- στροφή στο διάλογο και την κατανόηση των άλλων.
- οικογένεια: μετάδοση ηθικών αξιών και αρχών στα μέλη της.
- συζήτηση και διάλογος.
- παραδείγματα προς μίμηση και στάσεις συμπεριφοράς.
- σχολείο: ουσιαστική παιδεία και καλλιέργεια κριτικής σκέψης του μαθητή.
- φροντίδα για τη σωστή εκμάθηση της γλώσσας.
- διάλογος και ομαλή επίλυση των διαφορών μεταξύ των ατόμων.
- να αποφύγει τις «στείρες» γνώσεις
- τη «στείρα» απομνημόνευση.

Η ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑ

Κίνδυνοι από τη γλωσσομάθεια (ξενομανία)

- Η αλλοτρίωση και η υποδούλωση ενός λαού (αποξένωση από την ίδια του τη γλώσσα).
- Η εισβολή ξένων λέξεων στη γλώσσα.
- Επικρατεί μια τάση μιμητισμού.
- Απομακρύνεται ο λαός από την παράδοση.
- Όλα αυτά όμως δεν ισχύουν όταν κινούνται σε λογικά επίπεδα κι όταν η επαφή με άλλους πολιτισμούς δεν αλλοτριώνει πρώτα τους ίδιους τους μελετητές. Από κάθε λαό κάτι μπορούμε να πάρουμε. Αρκεί τα στοιχεία αυτά να τα αφομοιώσουμε δημιουργικά, έτσι ώστε να συνυπάρξουν με τα δικά μας κι όχι να τα αντικαταστήσουν.

Θετικά γλωσσομάθειας• Η ανάπτυξη του τουρισμού η καθιέρωση των ταξιδιών ως μέσου ψυχαγωγίας επιβάλλουν τη γνώση των ξένων γλωσσών, για να είναι δυνατή η επικοινωνία με άλλους λαούς.

- Η μελέτη της γλώσσας ενός λαού αποκαλύπτει και τον τρόπο της σκέψης του.
- Συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας (άνοιγμα των

αγορών, τη μεγιστοποίηση της παραγωγής, τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων). Δημιουργείται μια παγκόσμια αγορά.

- Προσφέρει νέες θέσεις εργασίας. Δημιουργεί μια σειρά επαγγελμάτων, όπως δάσκαλοι ξένων γλωσσών, μεταφραστές κ.α.
- Επιλύει καθημερινά προβλήματα. Η παγκοσμιοποίηση της ζωής, απαιτεί επιστημονική, επαγγελματική και οικονομική διεθνή ενημέρωση.
- Γλωσσομάθεια σημαίνει πνευματική τελείωση. Το πνεύμα μαθαίνει τον τρόπο σκέψης και διατύπωσης του άλλου λαού. Αυτό μόνο του αποτελεί ένα είδος πνευματικής ωφέλειας.
- Στα πλαίσια του επαγγέλματος : η γλωσσομάθεια επιτρέπει την προσέγγιση της ξένης βιβλιογραφίας και την επαφή με αλλόγλωσσους συναδέλφους.
- Απότοκο του προηγούμενου είναι η ηθική πρόοδος του ατόμου. Το άτομο εμπλουτίζει τις αξίες του, προωθεί την ειρήνη και τη δημοκρατία.

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

Συνέπειες για το άτομο• Η έλλειψη παιδείας και πνευματικής καλλιέργειας

- Το άτομο αδυνατεί να αναπτύξει πνευματική, κοινωνική δραστηριότητα
- διαμόρφωση ανεύθυνης προσωπικότητας, την κυριαρχία των ταπεινών παθών, την επικράτηση συμφεροντολογικών υπολογισμών, εγωισμών, μικροψυχίας, με συνέπεια την έλλειψη αγάπης και αλτρουισμού προς το συνάνθρωπο και τελικά το σταμάτημα κάθε μορφής ζωής.
- Η έλλειψη προσόντων και εφοδίων κάνει το άτομο αντιπαραγωγικό.
- Δεν καλλιεργούνται οι αρετές του, όπως κριτική ικανότητα, αντίληψη, μνήμη και το άτομο δεν είναι πάντα αντικειμενικό.
- Γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης και έρμαιο των

περιστάσεων.

- Είναι δέσμιος των προλήψεων και των δεισιδαιμονιών.
- Ο αναλφάβητος έχει περιορισμένη αντίληψη για τον κόσμο που τον περιτριγυρίζει. Μπορεί να ξέρει μόνο όσα ξέρει κι ακούει και στερείται τη δυνατότητα να αποκομίσει πλήθος γνώσεων.
- Δεν μπορεί να αξιοποιήσει το πνεύμα του, γιατί είναι ακαλλιέργητο. Έτσι είναι αναγκασμένος να λύνει τα προβλήματά του μόνο με τη βοήθεια της εμπειρίας του, χωρίς να μπορεί να συμβουλευτεί ένα βιβλίο.
- Αισθάνεται μειονεκτικά απέναντι στους άλλους ανθρώπους, ειδικά απέναντι σ' όσους είναι καλλιεργημένοι, και δεν έχει το θάρρος να δημιουργήσει σχέσεις μαζί τους.
- Ο αναλφαβητισμός τον εμποδίζει να συμμετέχει ενεργητικά στην πολιτική ζωή και ακρωτηριάζει τη δυνατότητα για άσκηση κριτικής.

Συνέπειες για την κοινωνία• Ο αναλφαβητισμός επιδρά αρνητικά στην οικονομική ζωή του τόπου. Είναι αδύνατο να προωθηθεί η οικονομία ενός τόπου (να σημειωθεί π.χ. τεχνολογική ανάπτυξη), όταν υπάρχουν αναλφάβητοι.

- Η πνευματική καθυστέρηση είναι συνέπεια του αναλφαβητισμού. Η αποτελμάτωση και η στασιμότητα της πνευματικής ζωής είναι δεδομένες όταν οι άνθρωποι δεν μπορούν να γράψουν και να διαβάσουν.
- Όταν οι άνθρωποι είναι αναλφάβητοι, παρατηρείται πολιτιστική καθίζηση, οι αναλφάβητοι δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν τον πολιτισμό και δεν ενδιαφέρονται για τη διατήρησή του.
- Και από πολιτική άποψη ο αναλφαβητισμός είναι επικίνδυνος για την κοινωνία. Οι αναλφάβητοι μπορούν εύκολα να γίνουν θύματα ολοκληρωτικών καθεστώτων, γιατί δεν έχουν τη δυνατότητα ν' ασκήσουν κριτική.

Αίτια οργανικού αναλφαβητισμού• Η γενιά που έζησε και μεγάλωσε μέσα στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και στη συνέχεια στην εμφυλοπολεμική περίοδο δε φοίτησε

στο σχολείο.

- Η έλλειψη και στη συνέχεια οποιασδήποτε μέριμνας από την πολιτεία για τη γενιά αυτή στο θέμα της καταπολέμησης του αναλφαβητισμού.
- Η ανεπάρκεια ευκαιριών για μόρφωση που χαρακτηρίζει την επαρχία.
- Το γενικότερο αντιπνευματικό κλίμα των προγενέστερων χρόνων.
- Και στις περιόδους ειρήνης, ο κοινωνικός, πολιτικός και οικονομικός μαρασμός, ο ανύπαρκτος προγραμματισμός ήταν τροχοπέδη στην ανάπτυξη της παιδείας.
- Το διαιρετικό «γλωσσικό ζήτημα», η διαμάχη δηλαδή των δημοτικιστών και των καθαρευουσιάνων κράτησε για πολλά χρόνια μεγάλες μάζες του λαού μακριά από την εκπαίδευση.
- Το κακό εκπαιδευτικό σύστημα και η έλλειψη οργανωμένης κρατικής φροντίδας ήταν σημαντικός παράγοντας για το πνευματικό τεμπέλιασμα του λαού.
- Η αύξηση του πληθυσμού από το προσφυγικό στοιχείο και την απελευθέρωση ελληνικών εδαφών περιόρισαν τη μόρφωση.
- Κάποια κατεστημένα ή και ξένα συμφέροντα που θέλουν το λαό μας αναλφάβητο.
- Το πνευματικό τεμπέλιασμα του λαού μας.
- Η ανισότητα των δύο φύλων κρατούσε τη γυναίκα κλεισμένη στο σπίτι και αγράμματη. Θεωρούνταν μάλιστα ορισμένες φορές και προτέρημα.
- Η ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού κοινωνικών ομάδων που κινούνται στο περιθώριο π.χ. τσιγγάνοι.

Αίτια λειτουργικού αναλφαβητισμού• Το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα με τη μηχανιστική και εξειδικευμένη γνώση.

- Η αγωνία του δασκάλου να τελειώσει την υποχρεωτική για τις εξετάσεις ύλη.
- Η μάθηση δεν είναι διαλογική και βασίζεται κυρίως στην αποστήθιση.

- Είναι δύσκολο να παρακολουθήσει και να ερμηνεύσει κανείς τη σημερινή πολυπλοκότητα της ζωής, με τις συχνές αλλαγές, τόσο στον κοινωνικό όσο και στον τεχνολογικό και επιστημονικό τομέα.
- Η εξειδίκευση περιορίζει το ενδιαφέρον και την ενασχόληση των ανθρώπων με γενικότερα θέματα.
- Η οικονομική και γενικότερα κοινωνική ανισότητα δεν επιτρέπει σε όλα τα παιδιά να ολοκληρώσουν ή να συμπληρώσουν τις σπουδές τους.

Μέτρα αντιμετώπισης

- Οργάνωση προγραμμάτων για αναλφάβητους με τη συμβολή της Πολιτείας και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Προγράμματα για αναλφάβητους από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση.
- Ατομική προσπάθεια κάθε αναλφάβητου, ώστε να ξεπεράσει το πρόβλημα.
- Παροχή ουσιαστικής παιδείας.
- Κατοχύρωση του δικαιώματος στη μόρφωση για όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, θρήσκευμα, κοινωνική ή οικονομική κατάσταση (να παρέχεται υποχρεωτικά η στοιχειώδης τουλάχιστον μόρφωση)
- απαγόρευση της παιδικής εργασίας.

Η εναλλακτική πρόταση για τη σωτηρία των γλωσσών

Γ.Μπαμπινιώτης,καθηγητής γλωσσολογίας

*** Ανησυχητικά στοιχεία**

Είναι από καιρό γνωστό στους ειδικούς (γλωσσολόγους, ανθρωπολόγους, περιβαλλοντολόγους, ιστορικούς, μελετητές τού πολιτισμού κ.ά.) ότι από τις 140.000 περίπου γλώσσες που υπολογίζεται (M. Krauss: *The world's*

language in crisis, 1998) ότι μιλήθηκαν στον κόσμο σήμερα σώζονται εν χρήσει περίπου 6.000. Απ' αυτές 3.000 γλώσσες βρίσκονται καθ' οδόν προς εξαφάνιση (με ρυθμό μία περίπου γλώσσα κάθε εβδομάδα!), έτσι που στο τέλος τού 21ου αιώνα υπολογίζεται ότι θα έχουν μείνει συγκριτικά ασφαλείς μόνο περί τις 600 γλώσσες. Τα στοιχεία είναι ανησυχητικά και οι προβλέψεις αληθινά δυσοίωνες. Τι μπορεί να γίνει; Τι μπορεί να σώσει τις απειλούμενες, κινδυνεύουσες με εξαφάνιση γλώσσες και τι μπορεί να βοηθήσει έναν άλλο μεγάλο αριθμό γλωσσών, συρρικνούμενων ή υποχωρουσών ή αποδυναμούμενων ή και κακοποιούμενων, που και στην περίπτωση τους υποσκάπτεται έμμεσα και μακροπρόθεσμα η ίδια η επιβίωσή τους; Το θέμα συζητήθηκε στις θαυμάσιες εκδηλώσεις τού «Μεγάρου συν» (Megaron plus) στην εναρκτήρια εκδήλωση-συζήτηση μεταξύ τού πρώτου ονόματος σήμερα στη γαλλική γλωσσολογία, τού καθηγητή Claude Hagege, και τού γράφοντος τις γραμμές αυτές. Θα αναφερθώ εφεξής στις προσωπικές μου απόψεις για το θέμα.

* Οι προϋποθέσεις σωτηρίας

Ας μπούμε, λοιπόν, κατευθείαν στην καρδιά τού θέματος: Έχουν μέλλον οι γλώσσες μας; Απαντώ: Ναι, υπό προϋποθέσεις. α) Με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει οργανωμένη-συντονισμένη ευαισθητοποίηση των πολιτών σε όσο γίνεται περισσότερες χώρες και ότι θα συνοδευθεί από έμπρακτη υποστήριξη, θεσμικού-υποχρεωτικού τύπου, η υιοθέτηση και προώθηση τής **γλωσσικής πολυμορφίας**, τής εκμάθησης και τής χρήσης περισσότερων γλωσσών πέρα από τη μητρική. β) Οτι θα υπάρξει αγώνας να συνειδητοποιηθεί **το πρόβλημα τής εξαφάνισης**, ο «θάνατος των γλωσσών» που επέρχεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς. γ) Οτι θα υπάρξει έμπρακτη καλλιέργεια τής γλωσσικής πολυμορφίας (τής πολυγλωσσίας) **στην Εκπαίδευση και στην Επικοινωνία**. Να μπορεί να μαθαίνει ο μαθητής στο σχολείο περισσότερες γλώσσες με δική του επιλογή (έστω και «μικρότερες», λιγότερο γνωστές γλώσσες, π.χ. την *Πορτογαλική*, ή και μεγαλύτερες, την *Ισπανική*, τη *Γαλλική*, τη *Γερμανική*). Να καθιερωθεί δε η δυνατότητα χρήσης περισσότερων γλωσσών σε μορφές επικοινωνίας όπως τα όργανα τής Ε.Ε., τα Συνέδρια, οι ομιλίες κ.λπ., με τη διευκόλυνση

τής διερμηνείας/μετάφρασης. δ) Να δοθεί έμφαση στην **κατάρτιση και αξιοποίηση διερμηνέων και μεταφραστών** σε ποικίλες γλώσσες. Γιατί η μετάφραση είναι η άμυνα των ολιγότερο ομιλουμένων γλωσσών απέναντι στην κυριαρχία τής μίας γλώσσας, αλλά συγχρόνως και πηγή εμπλουτισμού κάθε γλώσσας με νέες λέξεις. ε) Να εξασφαλισθεί η καλύτερη δυνατή γνώση και χρήση **τής μητρικής γλώσσας**, γιατί αυτό θα βοηθήσει να παραμείνει κανείς αμετακίνητος στη γλώσσα του με αίσθημα ασφαλείας και αυτοεκτίμησης. Και μη ξεχνάμε: **το κάστρο μιας γλώσσας πέφτει από μέσα**. Αλώνεται εσωτερικά, με την παραμέληση, αποδυνάμωση και υποχώρηση τής γνώσης τής μητρικής γλώσσας. Όσο καλύτερα έχουμε κατακτήσει τη μητρική μας γλώσσα, τόσο μεγαλύτερες είναι οι αντοχές μας στην επίδραση και κυριαρχία μιας άλλης γλώσσας. Οι δε μικρές γλώσσες, όπως η δική μας, χρειάζονται μεγάλες αντοχές.

*** Αγώνας για ενημέρωση**

Το αν έχουν μέλλον ή όχι οι γλώσσες μας, με τη γενική έννοια που δώσαμε πιο πάνω, εξαρτάται από την εγρήγορση ή τον εφησυχασμό τον δικό μας, αν είμαστε δηλαδή διατεθειμένοι ή όχι να αναλάβουμε έναν αγώνα ενημέρωσης τής Κοινής Γνώμης και να πείσουμε για την ανάγκη να διαφυλαχθούν οι γλώσσες που κινδυνεύουν. Σημείο εκκίνησης πρέπει να είναι πάντα η ουσία και οι πραγματικές διαστάσεις τής γλώσσας, κάθε ανθρώπινης γλώσσας. Η ουσία, λοιπόν, είναι ότι **η γλώσσα είναι ο τρόπος που βλέπει, οργανώνει, ταξινομεί και εκφράζει τον κόσμο μας κάθε λαός**. Αρα, η γλώσσα δεν είναι ένα απλό εργαλείο («εργαλειακή αντίληψη»), αλλά ένα σημαντικό οντολογικό γεγονός: γεγονός **ιστορικό, πολιτισμικό, αξιακό, οικολογικό**, είναι όρος **ταυτότητας** (εθνικής και ατομικής) και **ποιότητας σκέψης**. Ο γλωσσικός μονισμός μιας εργαλειακής αντίληψης υποβαθμίζει τραγικά τη σημασία τής γλώσσας.

Στην κινητοποίηση για εξασφάλιση ενός μέλλοντος στις γλώσσες πρέπει να ορθώνεται ένα αδιαπραγμάτευτο όχι στον **γλωσσικό ηγεμονισμό**, στην

παγκοσμιοποίηση μιας οποιασδήποτε γλώσσας ως κοινού μέσου επικοινωνίας, όπως πάει να συμβεί με την Αγγλική. Η εναλλακτική – σωτήρια για τις γλώσσες – πρόταση είναι η εδραίωση στη συνείδηση όλων τής **γλωσσικής πολυμορφίας**, τής εκμάθησης και χρήσης περισσότερων γλωσσών. Οσοι αντιλαμβάνονται τη γλωσσική πολυμορφία όχι ως «ευλογία» αλλά αρνητικά σαν «Βαβέλ» (που στην Εβραϊκή σημαίνει «σύγχυση γλωσσών»), στον βωμό τού πρακτικισμού και τής εργαλειακής αντίληψης τής γλώσσας αποκηρύσσουν τον πλούτο και το ιστορικό – πολιτισμικό – αξιακό γεγονός τής **διαφορετικότητας** στη γλώσσα, υιοθετώντας την αρχή ενός «γλωσσικού επεκτατισμού» και παραγνωρίζοντας την άμεση οικολογική διάσταση τής γλώσσας στο τρίπτυχο: **γλώσσα – πολιτισμός – περιβάλλον**.

Ο «γλωσσικός επεκτατισμός» οφείλεται σε μια στρεβλωτική για τα πνευματικά-αξιακά γεγονότα αντίληψη περί **ομοιογενοποίησης τής γλώσσας**, που οδηγεί στη στυγνή προσπάθεια **αφομοίωσης** τής ασθενούς από την ισχυρότερη γλώσσα και σε μια «ύβριν» προς την καθιερωμένη φυσική ποικιλία των γλωσσών. Η αντίληψη αυτή στοιχεί προς μια αγοραία σύλληψη τής γλώσσας, που θεωρεί κυρίαρχο παράγοντα **«την αγορά των γλωσσών»** (ποια «πουλάει» περισσότερο), χωρίς να αντιλαμβάνεται σε ποια ιστορική – αξιακή παραβίαση και σε ποια ισοπέδωση οδηγεί αυτή η άποψη. Γενικά σ' έναν τέτοιο αγώνα αυτό που πρέπει να συνειδητοποιηθεί είναι να μη γίνουμε συνένοχοι στη **γλωσσοκτονία** που πάει να επιβληθεί είτε μέσω τής μονοκρατορίας μίας γλώσσας, είτε με την ανοχή – και συν-ενοχή μας – όταν στέκουμε απαθείς παρατηρητές στην **καταπάτηση των γλωσσικών δικαιωμάτων** μικρότερων ομάδων, που έτσι σύρονται αναπόδραστα στη μονογλωσσία τής κυρίαρχης γλώσσας («επίσημης» – «κοινής» – «γλώσσας εμπορικών συναλλαγών» – γλώσσας κύρους κ.τ.ό.). Τέτοια φαινόμενα πρέπει να αποτραπούν και τη θέση τής αθέλητης έστω γλωσσοκτονίας πρέπει να πάρουν η καταγραφή, μελέτη, περιγραφή και διάσωση των απειλούμενων γλωσσών ή των ασθενέστερων ή των συρρικνουμένων κ.λπ., γενικά των καταπιεζομένων γλωσσών.

* **Χιλιάδες οι απειλούμενες**

Ίσως σκεφθεί κανείς ότι το όλο ζήτημα είναι απλώς θεωρητικό πρόβλημα των διανοουμένων, των γλωσσολόγων και των οιονεί οικολόγων τής γλώσσας, ωστόσο εύκολα θα αντιληφθεί ότι είναι πρόβλημα που – στις διάφορες εκφάνσεις του – μάς αφορά όλους. Γιατί δεν είναι μόνο **οι εξαφανισθείσες γλώσσες** (*Χεττιτική, Αρχ. Αιγυπτιακή, ινδιάνικες Αμερικής, αυστραλιανές, αφρικάνικες κ.λπ.*) ούτε μόνο οι χαρακτηριζόμενες ως «**νεκρές**» (*Αρχ. Ελληνική και Λατινική*) που επιβιώνουν μέσα από τη συνέχειά τους (*Ν. Ελληνική, Ιταλική*) ή τις εξελιγμένες μορφές (*Γαλλική, Ρουμανική, Ισπανική, Πορτογαλική κ.ά. από τη Λατινική*). Είναι κυρίως μερικές χιλιάδες **απειλούμενες** γλώσσες σ' όλον τον κόσμο λόγω μείωσης των ομιλητών και γλώσσες συνεχώς **συρρικνούμενες** από τον περιορισμό έως την αποθάρρυνση από τη χρήση τους (όπως είναι τα δικά μας *Τσιγγάνικα, Βλάχικα, Αρβανίτικα ή τα Πομάκικα*).

Με την κυριαρχία τής Αγγλικής στην Ε.Ε., ολιγότερο ομιλούμενες γλώσσες, όπως η *Ελληνική, Δανική, Φινλανδική, Νορβηγική, Πορτογαλική κ.ά.*, πέρασαν στις **υποχωρούσες** επικοινωνιακά γλώσσες, ενώ και περισσότερο ομιλούμενες γλώσσες (*Γερμανική, Γαλλική, Ιταλική, Ισπανική*) έναντι τής κυριαρχίας τής Αγγλικής είναι στην πράξη γλώσσες επικοινωνιακά **αποδυναμούμενες**. Τέλος, σταδιακό, έστω και μακροπρόθεσμο, κίνδυνο διατρέχουν οι **κακοποιούμενες** γλώσσες, γλώσσες δηλαδή που οι φυσικοί ομιλητές τους εμφανίζουν έντονο **λειτουργικό αναλφαβητισμό** (δεν μπορούν να καταλάβουν εύκολα ένα απαιτητικό κείμενο, δεν μπορούν να γράψουν, να αναγνώσουν κείμενα κ.λπ.) και που η χρήση τους στην επικοινωνία είναι αισθητά υποβαθμισμένη (σε λεξιλογικό και συντακτικό επίπεδο), εμφανίζοντας αδικαιολόγητα υψηλό αριθμό δανείων από την Αγγλική. Τέτοια γλώσσα είναι, μεταξύ άλλων, η *Ελληνική*.

Επομένως, υπό διάφορες μορφές και σε διαφορετική έκταση, προβλήματα εξαφάνισης ή συρρίκνωσης, υποχώρησης, αποδυνάμωσης και κακοποίησης εμφανίζουν σχεδόν όλες οι φυσικές γλώσσες. Και ναι μεν ισχύει η αρχή ότι **μια γλώσσα εκλείπει κυρίως όταν εξαφανισθούν πλήρως οι φυσικοί ομιλητές της** αλλά και η διαδικασία τής **απώλειας** (ολικής, μερικής,

διαφόρων τύπων και μορφών και έκτασης) πλήττει σήμερα όλες τις γλώσσες, πράγμα που επιβάλλει μια σταυροφορία και έναν αγώνα για την επιβίωσή τους.

*** Πρωτοβουλίες από την Ε.Ε.**

Η Ενωμένη Ευρώπη, πιο «μαζεμένος» και πιο ενιαίος παγκόσμιος οργανισμός συνένωσης και συνεργασίας λαών, μπορεί να αποτελέσει από τη φύση της ένα «πilotικό» αλλά ουσιαστικό παράδειγμα υιοθέτησης της αρχής της **γλωσσικής πολυμορφίας**. Ο σεβασμός της χρήσης και των 20 γλωσσών της Ε.Ε. (και η δυνατότητα εκμάθησης μιας ή περισσότερων απ' αυτές στα σχολεία της Ε.Ε.), γλώσσες που όλες τους διαθέτουν – περισσότερο ή λιγότερο – μια ιστορική παρουσία και μια πολιτισμική διάσταση, θα αποτελούσε το καλύτερο, λειτουργικά επεξεργασμένο και ελέγξιμο, παράδειγμα διατήρησης και ανάπτυξης της γλωσσικής πολυμορφίας. Η οικονομικίστικη αντίληψη για το υπερβολικό κόστος διερμηνείας και μετάφρασης όλων των γλωσσών της Ε.Ε. αποτελεί οικονομική αποτίμηση της ιστορίας, τού πολιτισμού, τού αξιακού χαρακτήρα κάθε μεμονωμένης γλώσσας και de facto αμφισβήτηση της αρχής της ισότητας που διέπει θεσμικά τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Διότι αν αφαιρέσεις ή υποβαθμίσεις τη γλώσσα αυτού ή εκείνου τού λαού, αφαιρείς την ταυτότητά του, παρεμβαίνεις στη σκέψη του, αγνοείς τον πολιτισμό του, ξεχνάς την ιστορία του, υποτιμάς την αξία του και τον βλέπεις ως «οικονομικό μέγεθος» με βάση τη λογική της αγοράς που είναι άλλη λογική από τον πολιτισμό, τον ανθρωπισμό και το πνεύμα γενικότερα.

Ο γλωσσικός ηγεμονισμός (σήμερα της *Αγγλικής*, αύριο ίσως κάποιας άλλης) οδηγεί σε μια χρησιμοθηρική-πρακτικίστικη αντίληψη της ζωής, της κοινωνίας, της επικοινωνίας και της ίδιας της υπόστασης των λαών, για να εξοικονομηθούν ορισμένα ποσά από Ευρώ, που συχνά κατασπαταλώνονται σε πολλές άλλες άνευ σημασίας διευθετήσεις. Η μετάφραση και η διερμηνεία διευκολύνουν τη συνάντηση ατόμων και λαών, ενώ συγχρόνως διαφυλάσσουν τη γλωσσική και εθνική αξιοπρέπεια των λαών της

Ενωμένης Ευρώπης. Η γλωσσική πολυμορφία αποτελεί «ευλογία» για τον πολιτισμό μας· δεν είναι «επικοινωνιακή δυσπλασία» που χρειάζεται να καταπολεμηθεί!

Εφημερίδα: ΤΟ ΒΗΜΑ

22 Ιανουαρίου 2006